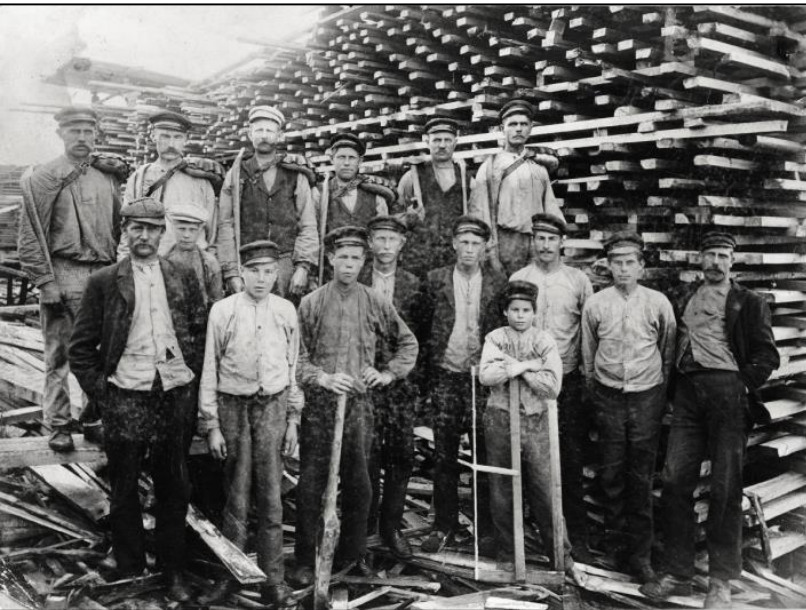

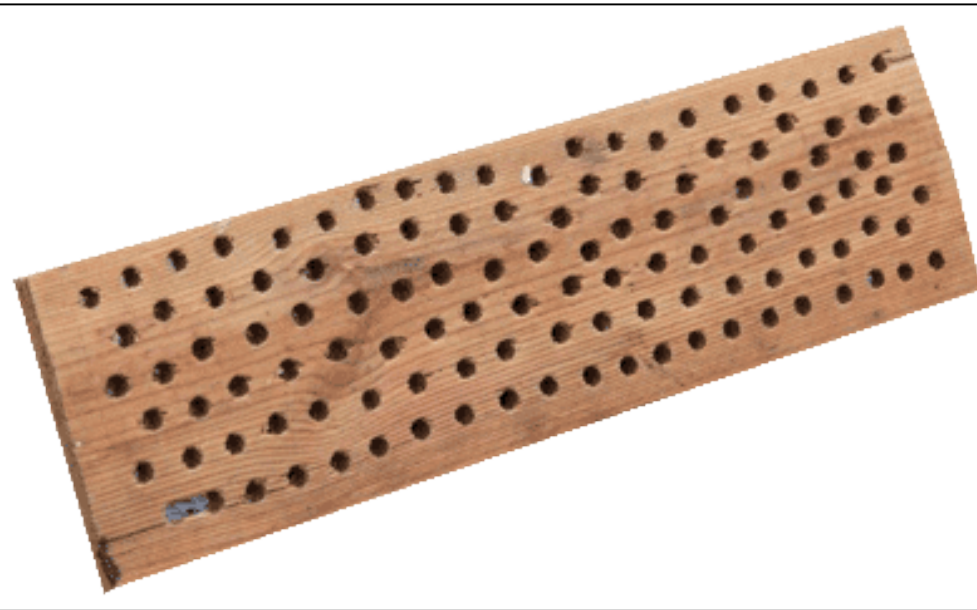
Övning i källkritik

Uppgifter:

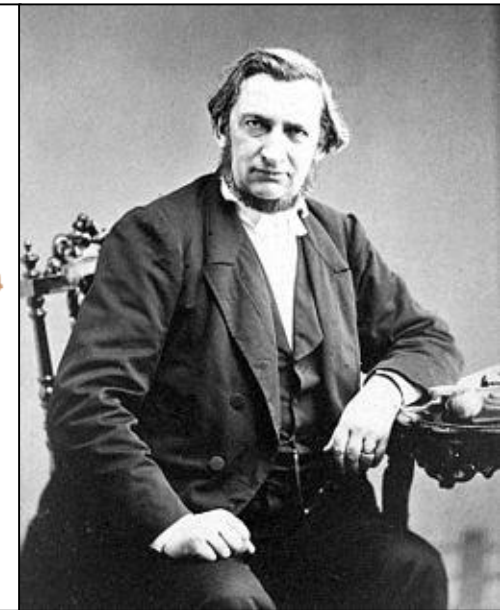
1. Vilka källor är **relevanta** (användbara) om man vill veta om hur livet var som arbetare i Sverige under den industriella revolutionen?
2. Innebar den industriella revolutionen att livet blev bättre eller sämre för svenskarna under 1800-talet och början av 1900-talet? Vilka källor visar på att livet blev bättre? Vilka visar att det blev sämre (eller åtminstone inte bättre)?
3. Vilka källor är bäst om man vill veta om livet som barnarbetare i Sverige? Gör en källkritisk analys av källorna 1,5,6 och 7 med hjälp av begreppen **förstahandskälla**, **andrahandskälla**, **närhet** (tid och rum), **beroende** och **tendens**.

Källa 1: Arbetare vid Gustavshamns sågverk i Medelpad, strax före storstrejken 1909. Foto: Sundsvalls museums fotoarkiv

Källa 2: Lusbräda från slutet av 1800-talet av furu med små borrarade hål som lades i sängen mot väggen. Lössen kröp fram i nattens mörker och efter att de ätit sig mätta på människoblod gömde de sig i brädans hål. På morgonen kunde man skaka ut lössen i brasan eller ge dem till hönsen att picka i sig.

Källa 3: André Oscar Wallenberg, 1816-1886. Grundare av *Stockholm enskilda bank* 1856. Släkten Wallenberg är fortfarande rik och inflytelserik.

Övning i källkritik

Källa 4

Information om källan: Denna text är hämtad från en doktorsavhandling från 1972. Den är skriven av en läkare som forskat om de svenska koleraepidemierna under 1800-talet.

”Trångboddheten var en sak som gjorde att koleran kunde spridas. Det var framför allt i städerna som många blev sjuka i kolera. Under åren 1834-1873 dog dubbelt så många av kolera i städerna som på landsbygden. Då skall man komma ihåg att det bodde ungefär sju gånger så mycket människor på landet under denna tid.”

Källa 6

Information om källan: Oskar Kypengren, född 1882 i Dalarna berättar i en intervju om när han började arbeta i ett järnverk.

”Jag var inte mer än 10 år, när jag började i hyttan. Något som jag aldrig glömmer är de första dagarna i hyttan. Jag måste vara där redan halv sex på morgonen och hjälpa till att ställa i ordning innan arbetet började klockan 6. Jag var mycket sömning. Och ännu 40 år senare kan jag känna svedan av brännblåsorna i händerna. [...] I början, innan jag blivit van, flödade tårarna, men då fick man kärleksfull uppmaning: ’sitt inte och lipa unge, då får du stryk’ [...] När avlöningsdagen kom och man fick sina 35 öre om dagen att bära hem till mor, som så väl behövde varje slant, ja, då var man överlycklig och glömde alla vedermödor.”

Källa 5

Information om källan: En artikel i DN (Dagens Nyheter) från 2010.

”**Utbrett barnarbete i Sverige under 1800-talet** [rubrik]

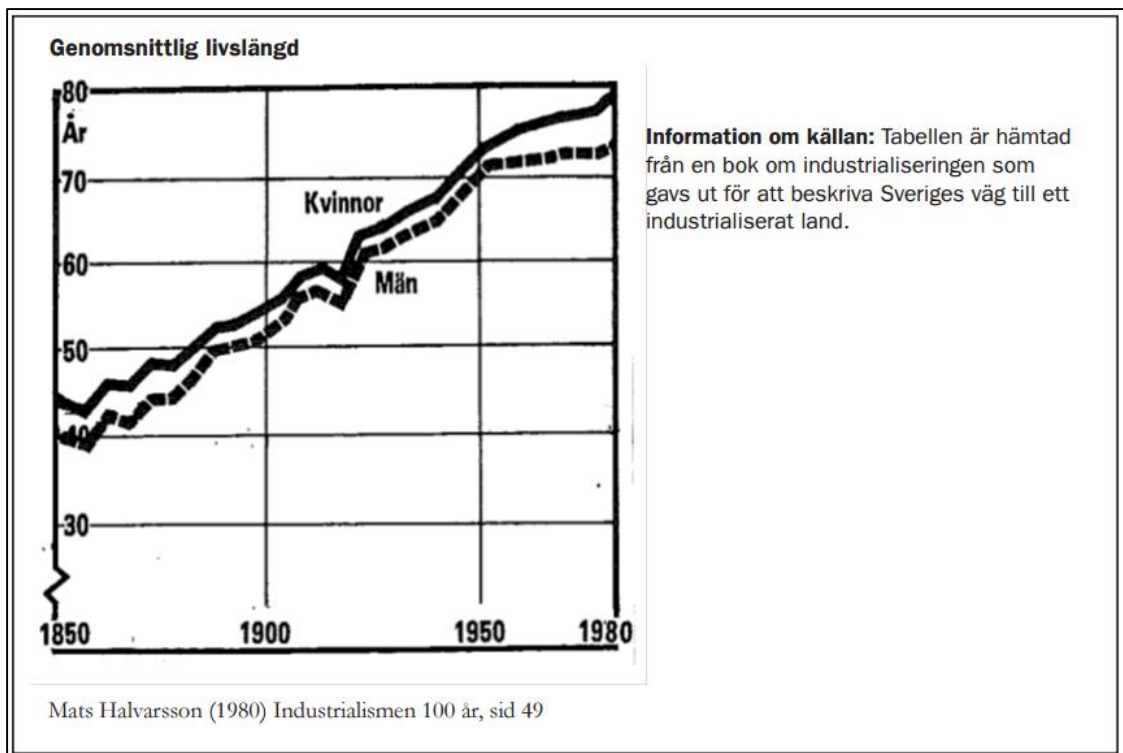
Även i Sverige var barnarbete utbrett under 1700-talet till början av 1900-talet, först inom jordbruket men senare också inom industrin och andra näringar.”

Källa 7

Information om källan: Följande är skrivet av en flicka som arbetade på Jönköpings Tändsticksfabrik i slutet av 1800-talet. Dikten skrevs av henne i en tändsticksask. Den hittades av en svensk emigrant i Amerika som svarade henne.

”Flyg mina tändstickor i världen ut Lys för mig Medan jag sitter i den kvava fabriken Och aldrig har tid att vara med vänner Jag får bara arbeta Mer än någon kan tro Träffar ni tändstickor på någon annan Så berätta om mig Som bara packar och packar tändstickor Så svetten lackar Be honom skriva, adressen är lätt Det är tändsticksfabrikens på etiketten”

Källa 8 Statistik

Källa 10 Sång – ”Internationalen”

Information om källan: Sången är fransk, men översattes 1902 till svenska. Sången sjöngs av socialistiska arbetare när de demonstrerade på 1 maj.

Båd' stat och lagar oss förtrycka,
vi under skatter digna ner.
Den rike inga plikter trycka,
den arme ingen rätt man ger.
Länge nog som myndlingar vi böjt oss,
jämligheten skall nu bli lag.
Med plikterna vi hittills nöjt oss.
Nu taga vi vår rätt en dag!

Både staten och lagarna förtrycker oss
Vi betalar allt för mycket i skatt
Den rike har inga plikter
Den fattige har ingen rätt (rättigheter)
Länge har vi som omyndiga böjt oss
Jämligheten ska nu bli lag
Med plikterna har vi hittills nöjt oss
Nu ska vi ta vår rätt

Källa 9 Velocipedreklam

Information om källan: Reklamannons, införd i Stockholms Tivolis vägvisare "[Oumbärlig handbok för Tivoli-besökande](#)", från 1891. Stockholm Tivoli var en föregångare till Gröna Lund.

Källa 10 Sång – "Internationalen" (The Internationale)

Information om källan: Sången är fransk, men översattes 1902 till svenska. Sången sjöngs av socialistiska arbetare när de demonstrerade på 1 maj.

The State oppresses and the law cheats.

Tax bleeds the unfortunate.

No duty is imposed on the rich;

The rights of the poor is an empty phrase.

Enough languishing in custody!

Equality wants other laws:

No rights without duties, she says,

Equally, no duties without rights.

Kort om socialism

En satirisk teckning publicerad av tidningen *The Industrial Worker* 1911 som visar redaktionens syn på strukturen hos det kapitalistiska systemet. Bilden visar hur socialister såg på det industriella samhället i början av 1900-talet.

Tidningen var socialistisk, det vill säga, man stödde arbetarna mot arbetsgivarna och kämpade för bättre löner och villkor för arbetare. Vänsterpartiet och socialdemokraterna är de två största partierna i svensk politik idag som är socialistiska. Socialdemokratiska partiet bildades 1889 av folk från fackföreningarna.

